

Rijsbol en Kleine Nol (duintjes in de buurt van de huidige Mui), de Slufterbollen en het buitenduin van de Krim. Eind Januari 1858 brak die dijk op drie plaatsen door. Het strand achter de dijk liep ieder tij gedeeltelijk onder. Het water schuurde drie geulen uit: de Mui, de Kleine- en Grote Slufter. De Grote Slufter lag vlak tegen de Krimduinen.

Het gat bij de Mui was spoedig hersteld. Dertien jaar later vinden we daar al twee dijken. Tussen die dijken ligt nu de beroemde plas. Dijkjes tussen de Slufterbollen en de oude Zanddijk sloten het gebied achter de Mui van de rest van de Slufter af (1874—82). Daardoor ontstond de mooie Muivlakte, die (helaas) al in 1884 van een ontwateringssloot werd voorzien.

In het zuiden liep dus alles vlot, maar in het noorden wilde de afsluiting maar niet lukken. Van een zanddijk van oost naar west, om de Sluftervlakte in twee kleinere stukken te verdelen, is nu nauwelijks meer iets te vinden. Een dam die in 1886 dwars door de Grote Slufter werd gelegd, verdween nog het zelfde jaar. Twee jaar later werd de stuifdijk voor de Sluftervlakte verdubbeld maar daarmee waren de Slufter zelf nog niet uit de wereld. Toen eindelijk de Grote Slufter bedwongen was, werd de Kleine Slufter automatisch des te groter. Nu nog zijn we getuige van een worsteling tussen „Waterstaat” en de inmiddels groot geworden Kleine Slufter. Moge die worsteling nog lang voortduren! Waterstaat is overigens voor geen kleintje vervaard en als de heren er hun zinnen op zetten zullen we de Slufter als zodanig wel verliezen. Wat we er voor terug krijgen is, mits er geen slootjes worden gegraven, een grote natte vlakte — zoiets als de Mui maar dan in het groot. Ons grasje zal dat wel niet overleven. Maar bij alle rijkdom die ons dan wacht, zullen wij het nauwelijks missen.

Wassenaar, October '37.

JAN SCHOUTE

JOOST TER PELKWIJK.

HET ZELDZAME PLEKJE.

Een driesprong van wegen, waarvan een begrensd door struiken van Hazelaar, Geldersche roos, Lijsterbes, Sleetdoorn, enz., waarboven zich enkele zware eiken en beuken verheffen. Hierop loopt een veldweg uit begroeid met allerlei ruigte, er langs een greppel en aan weerszijden bouwland.

Dat is een korte beschrijving van een typisch hoekje, zooals er elders wel niet vaak gevonden zullen worden. Het is een plaats waar op een kleine oppervlakte een zevental zeldzame planten groeien, waarvan sommige zelfs met z.z.z. in de Flora worden aangeduid.

Als in het voorjaar alles nog dor is en er ternauwernood eenig teken van leven in de zeggen en grassen komt, dan heeft hier een van onze meest zeldzame planten reeds dikke bloemknoppen die zich in de laatste helft van Maart ontplooien en tot in April stand houden. Deze vroegbloeiër is het Langbladig Longenkruid, *Pulmonaria longifolia*. Zoolang de bloemen in knop zijn en tot aan het openen toe is de kleur

paarsrood, om reeds spoedig na het openen in prachtig donkerblauw over te gaan.

Tijdens de bloeitijd heeft de plant reeds wortelbladen en is de bloemstengel met kleinere blaadjes bezet. Vooral deze, tijdens de bloeitijd aanwezige wortelbladen, zijn vrij sterk gevlekt. Later als de vette, glanzend zwarte vruchtjes beginnen te rijpen verschijnen de eigenlijke tot 30 cm lange wortelbladeren die de geheele zomer tot in de late herfst blijven.

Deze zijn slechts weinig gevlekt, hoewel toch ook weer niet geheel zonder vlekken, zooals de meeste beschrijvingen van deze plant aangeven. Dat het Longenkruid vooral in de bloeitijd wel degelijk gevlekt is toont het exemplaar in fig. 1 duidelijk.

Zooals zooveel zeldzame planten, heeft ook op deze plaats het Longenkruid te lijden gehad van roofzuchtige bloemen-verzamelaars. Immers deze plant is niet alleen begeerenswaard om zijn zeldzaamheid, maar ook om het fraaie uiterlijk en de geschiktheid als tuinplant. Gelukkig dat de nog aanwezige planten door hun verscholen plaats weinig in het oog vallen en ook mede daardoor hun bestaan tot nu toe gerekt hebben.

Wanneer het langbladig Longenkruid eenmaal in zijn zomerkostuum staat, begint een geheel andere soort van plant de aandacht te vragen en wel de Gele Doovenetel. In de tweede helft van April tot in Mei is deze plant in bloei te vinden. De kleur der bloemen is fraai okergeel met op de onderlip een bruine tekening. Volgens de flora's zijn de bladeren vaak witachtig gevlekt. Dat komt hier niet uit. De Gele Doovenetel, *Galeobdolon luteum*, komt in deze omgeving vrij veel voor, maar van die vlekken is al heel weinig te bemerken. Wel is er soms in de top der bloemendragende stengels een soort pelorische bloem te vinden. Die pelorie bestaat dan uit een bloem met twee onderlippen en een dubbel aantal rechtopstaande meeldraden.

De planten, die eenmaal met zoo'n vergroeiing aangedaan zijn, schijnen die ieder jaar weer opnieuw te vormen, tenminste, hier in de buurt komen op dezelfde plaats ieder jaar weer opnieuw deze peloriën voor.

De Gele Doovenetel plant zich ook voort met bovengrondsche uitlopers, vooral op schaduwrijke plaatsen worden deze kruipstengels wel een meter lang. De Gele Doovenetel groeit niet alleen goed op zonnige plaatsen, maar zelfs op donkere moerassige plekken gedijen ze uitstekend. Ook op oude muren kunnen ze het volhouden en ontwikkelen daar zelfs een bijzonder rijke bloei.

Foto T. v. Burken.

Fig. 1. *Pulmonaria longifolia*, Langbladig Longenkruid.

Om tot „het plekje” terug te keeren. Ongeveer gelijktijdig met de Gele Doovenetel bloeit er de Paarse Rapunzel, *Phyteuma nigrum* (fig. 2). Van die plant zou men het zoo op het oog niet zeggen, dat ze tot de familie der Campanula's behoort. Maar bij nauwkeurige beschouwing, vooral van de zaaddoos, is toch wel te zien, dat ze goed ingedeeld is.

Reeds vroeg in het voorjaar kan men de tamelijk langgesteelde wortelstandige bladeren vinden, die in het midden ter weerszijden van de nerf vaak donkerbruin

gevekt zijn. Later schiet daartusschen de lange onvertakte bloemstengel op met aan de top de donkerpaarse aar van de nog gesloten bloemen. Successievelijk openen zich de bloemen van onder af aan en worden dan wat lichter van kleur. Een en ander is op de foto duidelijk te zien.

De Rapunzel brengt een heele massa zeer fijne glimmend bruine zaadjes voort. Als het zaad gerijpt is verdort de plant en blijft de vleezige witte wortel over om een volgend voorjaar weer een nieuwe plant voort te brengen.

In dezelfde tijd dat de Gele Doovenetel en de Rapunzel bloeien, dus begin Mei, en soms wel eerder, is een vlinderbloemige plant te vinden tusschen het gras en langs de greppelkant. Het is de Knollathyrus, *Lathyrus montanus*. Een niet groot maar heel mooi bloempje, met breed gevleugelde stengel. De bloemen zelf zijn rood en veranderen tijdens de bloeitijd van kleur, zoodat ze tegen dat ze uitgebloeid raken geelachtig groen zijn met blauwachtige adertjes er door. Tusschen de eerste roode kleur en de eindkleur krijgen ze nog een blauw-

Foto T. v. Burken.

Fig. 2. *Phyteuma nigrum*, Paarse Rapunzel.

achtig roode tusschenkleur. Ook de kelk is dan blauw. Vaak vindt men aan één tros al deze kleuren. De Knollathyrus heeft geen klimranken, doch kan zich door de stevige breedgevleugelde stengel tusschen het gras vrij goed staande houden. Aan de onderaardsche wortelstok bevinden zich knolvormige verdikkingen ter grootte ongeveer van een erwt, vandaar de Hollandsche naam. Tot in Augustus vindt men deze plant bloeiend. De zwarte peul springt evenals een wikkepeul met twee kleppen open, draait zich dan meteen in elkaar en slingert zodoende de zaden weg.

Zoo langzaam aan is het plekje nu fleuriger geworden. Veel geel komt er tusschen de ruigte te voorschijn, St. Janskruid, Wederik, Havikskruid, Streepzaad, Tormentil

en nog andere helpen mee om van het plekje een kleurrijk geheel te maken. Het geel is op deze plaats wel domineerend, want behalve dat de reeds genoemde Gele Doove-netel al reeds bloeide, heeft ook de Cypreswolfsmelk hier in de Meimaand zijn gouden schermen tentoongesteld. Als nu ook nog de Groote Basterdwederik en het Koninginnekruid beginnen te bloeien is het onderhand Juli geworden en komt de Betonie, *Betonica officinalis*, eveneens in bloei. Van deze zeldzame Labiaat is de geheele habitus even mooi. De geheele plant is zachtbehaard en donkergroen. De fraai gevormde bladen, waarvan de wortelstandige langgesteeld en de stengelbladen kortgesteeld en naar boven toe kleiner wordend en bijna zittend zijn, hebben een grofges-tertelde rand. De purperroode bloemen zijn in dicht opeengepakte schijnkransen geplaatst, alleen de onderste krans zit meestal een eindweegs naar beneden van anderen verwijderd. De lange kroonbuis steekt ver uit de spitsgetande kelk. Meestal is de plant onvertakt, doch een enkele keer vindt men toch wel eentje die wel vertakt is.

Een eveneens onvertakte plant die zich heel bescheiden onder de struiken schuil houdt is het weinig opvallende Berg Hertshooi, *Hypericum montanum* (fig. 3). In tegenstelling met de andere Hertshooi-soorten met stevige, harde stengels, zooals het algemeen bekende St. Janskruid, is het Berg Hertshooi geheel onvertakt en staan de bloemen in een eigenaardige bundel dicht opeen aan het einde van de stengel. Er komen telkens maar enkele bloemen in bloei, hoogstens drie tegelijk, vaak maar een voor een. Zodoende duurt het lang voor de geheele tros is uitgebloeid en treft men aan iedere plant vaak knoppen, bloemen en bijna rijp zaad. De bladen zijn groot, de onderste tot 5 cm lang en 2½ cm breed en tegenoverstaand. De overigens gladde bladrand is met een rij fijne donkerbruine stipjes bezet.

Een bijzonder kenmerk van het Berg Hertshooi zijn niet alleen de groote tegenoverstaande bladen, maar vooral ook de kelkbladen, waarvan de randen dicht bezet zijn met stevige klierharen ieder voorzien van een pikzwart knopje. De op natuurlijke grootte genomen foto geeft een duidelijk beeld van de bloeiwijze. Ook de eenigszins terug gebogen klierharen zijn goed te zien. De bloemstengel van het Berg Hertshooi is rond, geheel glad en onbehaard en bijna houtachtig. De bloem is bleekgeel.

Foto T. v. Burken.

Fig. 3. *Hypericum montanum*, Berg Hertshooi.

Naast dit „hooi” groeit eveneens tusschen de struiken een „stroo”. Dat is het Boschwalstroo, *Galium silvaticum*. Een decoratieve wijdvertakte plant met een zeer luchtig uiterlijk en ontelbare fijne witte bloempjes. Wat de bloeiwijze betreft doet het wel wat denken aan Bruidssluier, de algemeen bekende tuinplant.

Het Boschwalstroo is geheel onbehaard en heeft een stevige gladde ronde stengel en kan zich, ook al staat het niet tusschen struiken, vrij goed overeind houden. De blaadjes staan meestal in kransen van acht om de knoopvormige verdikkingen van de stengel waaruit de zijtakken ontspringen. De vrij groote blaadjes, in vergelijk met andere Walstroo soorten, zijn ongeveer 2 cm lang bij $\frac{1}{2}$ cm breed en eindigen in een fijn, weinig opvallend stekelpuntje. De geheele plant is veel vertakt, terwijl iedere tak weer eindigt in een sterk vertakte bloempluim, die zooals reeds gezegd met de fijne witte bloempjes een zeer luchtig uiterlijk aan de plant geeft.

Het Boschwalstroo is evenals het Langbladig Longenkruid een der zeldzaamste planten en komt slechts op weinig plaatsen in Nederland voor. Trouwens, ook de andere hierboven behandelde planten zijn zoo maar niet overal te vinden en het is zeker wel een duizendste tref, als men een plaats vindt waar zoowaar een zevental van de meest zeldzame planten broederlijk naast elkaar groeien. Het is te hopen, dat het plantenrooven op zulke plaatsen zooveel mogelijk voorkomen kan worden en dat een ieder er aan meewerkt, om dergelijke uitverkoren plekjes in stand te houden. Vooral als er van iedere soort maar weinig exemplaren aanwezig zijn, zooals op het hier bedoelde plekje ook het geval is, dan kan al heel gauw de boel onherstelbaar bedorven worden. Men is altijd eenigszins huiverig om dergelijke door de natuur zelve aangelegde verzamelingen zoo maar aan een ieder die er om vraagt te toonen. Maar gelukkig, de hoop is gewettigd, dat toch langzaam-aan het vaak ondoordacht everzamen minder gaat worden, vooral ook door het steeds meer in gebruik komende fotografeeren, waartoe zich de planten al heel goed leenen, daar ze niet wegllopen en geduldig wachten, ook al duurt het instellen soms eens wat lang. En wat de wind betreft, daar behoeft men zich al niet zoo heel veel zorg meer over te maken. Bij een beetje gunstige belichting is met de tegenwoordige zeer snelle platen of films met een seconde al heel wat te bereiken en kan er ook dan nog wel flink gediafragmeerd worden, wat op korte afstand noodzakelijk is om voldoende scherpte te krijgen.

Een album met goed geslaagde en op de groeiplaats genomen foto's is misschien nog wel zoo aardig als een herbarium, waarvan het materiaal vaak onoogelijk verkleurd en door het gebruik geschonden is. En als voornaamste factor, de planten zelve hebben door het fotografeeren niet te lijden.

Als dus door dit opstel meegewerkt wordt aan de instandhouding van groeiplaatsen van zeldzame planten, dan beantwoordt het geheel aan zijn doel.

Plasmolen—Mook.

T. VAN BURKEN.